

Föredrag på Nordiska folkriktsdagen, Island, under överrubrik **Nordiska Visioner för ett mänskligt och hållbart samhälle.**

Föredragets rubrik: ***Fredlig konfliktlösning i skolan.*** 29 juli 2006.

Ett annat namn jag tycker passar är ***Att skapa en fredskultur.***

Karin Utas Carlsson, barnläkare, fil.dr. pedagogik/konflikthantering.

Författare till "Lära leva samman: Undervisning i konfliktthantering. Teori och praktik" samt 'Violence Prevention and Conflict Resolution: A Study of Peace Education in Grades 4-6.'

Den senare finns i sin helhet på www.tradet.org. "Lära leva samman" finns f.n. representerat av två kapitel. Boktips finns.

***

Jag kommer att ta mycket av tiden till att tala om tänkesättet och avsluta med att ta upp arbete i skolorna. Arbete som bygger på det här tänkesättet, som finns med i mer eller mindre alla program.

Mycket föll på plats för mig när jag på Lärarutbildningen i Malmö i slutet av -80-talet träffade på Resolving Conflict Creatively Program, en lärarhandledning för arbete med elever från 5 till 12 års ålder. Jag hade slutat mitt arbete som barnläkare i öppen vård för att arbeta med fredsfrågan, och jag hade intervjuat 10-åringar om freds- och framtidsfrågor. Jag hade funnit att de här eleverna i viss utsträckning såg sambanden mellan global och lokal nivå, makro- och mikronivåerna. De såg att miljöförstöring och fattigdom leder till krig. En del engagerade sig också i de stora överlevnadsfrågorna. Men, hur var det, kunde de göra något, kunde jag göra något? RCCP kopplade samman mikro- och makronivåerna. Genom att förstå konflikter och orsaker till deras upptrappning kunde man lära sig att hantera konflikter på ett mer konstruktivt sätt, något som hindrade fastlåsnings som leder till svart-vit-tänkande och fiendebilder. Detta har man glädje av på alla nivåer. Det handlar om förhållningssätt, sätt att tänka, vilket påverkar känslor och beteenden. Mitt beteende påverkar ditt. Det blir spiraler. Onda spiraler kan förbytas till goda. Där, på Lärarutbildningen i Malmö, fick jag verktyg för mitt eget liv, privat och professionellt. Mitt ideella engagemang knöts till min professionella erfarenhet av arbete med människor psykologiskt, socialt och medicinsk. Jag var inte delad när jag sedan gick tillbaka till ett skolläkarjobb.

*Fotbollsspelaren Zidane chockade miljoner människor (han nämnde själv att drygt 2 miljarder såg det) när han inför publik och TV-kameror vände sig om och likt en tjur stötte huvudet i bröstet på den italienske spelaren Materazzi. Ja, han fick, som ni vet, rött kort, och fick alltså inte spela mer. Han blev utskämd sin sista fotbollsmatch på toppnivå, och han svek sitt lag inför avgörandet. Hörde ni hur han några dagar senare i TV förklarade sitt beteende? Materazzi hade dragit honom i tröjan och talat mycket nedsättande om hans mor och syster. Zidane förstod att han utgjort en dålig förebild för massor av barn och ungdomar som såg det, och han beklagade det djupt, **men han ångrade det inte för att om han inte hade gjort det han gjorde, hade motspelaren haft rätt i sina ytterst förolämpande anmärkningar om modern och systemen!** Så tydligt kommer sällan det en del kallar maktparadigmet fram. Det sättet att tänka ligger till grund för mycket ont och negativt i vår värld: Genom att ge igen, hämnas, upprätthåller jag min och familjens heder! **Om jag inte ger igen får den andra rätt!** Ont ska med ont fördrivas. Samma slags tänkande återfinns vi i konflikten i Mellanöstern och på andra ställen. Hämnden! Vi ska ge igen! Vi hörde samma sak av Bush den 11 sept. 2001. Rätten till hämnd är accepterad. Det blev tydligt då – om inte förr.*

Dock är det så att våld föder våld. Vi människor måste minska våldet och förtrycket för att minska lidandet i världen och i förlängningen förhindra vår egen undergång. Jag behöver bara hänvisa till kärnvapenhotet, den ojämlika resursfördelningen i världen, miljöförstöringen,

krigen, flyktingströmmarna. Det är bara genom att tänka i ett nytt paradigms vi kan förändra oss själva och världen och minska lidandet. Det är ännu det av FN:s Generalförsamling deklarerade *internationella årtiondet för en freds- och ickevåldskultur för världens barn*. Det är vårt ansvar att verka för världens barn.

Jag har en vision av en bättre värld – en fredskultur. Vi måste komma till rätta med maktlöshetskänslorna och hitta vår kraft. Då kan vi också ge kraft till andra. 'Empowerment' handlar det om, ett svåröversatt begrepp som berättar om att hitta sin kraft och ge kraft. Jag ska visa er mina två spiraler. Den ena drivs av maktlöshetskänslor, och ger maktlöshetskänslor. Den andra ger kraft. Först *ett par definitioner*: *Våld* ser jag som skada på människor (skadas naturen, skadas också människor), inte bara fysiskt våld. *Fred* är motsatsen. En fredlig värld innehåller mindre våld och förtryck, mer av kärlek och livskraft, mer utrymme för det vi vill ha och behöver men mindre girighet, mindre dans kring mammon, penningen. Det gäller att verka för en mindre orättvis fördelning av jordens resurser – också för vår egen skull. Mina spiraler handlar om våld och fred (*bilaga 1*). Om jag inte har visioner om en bättre värld söker jag inte redskapen, och vet jag inte hur jag ska göra (om jag inte har redskapen, de goda erfarenheterna av konstruktiv konfliktlösning) då tror jag inte heller på en bättre värld. Jag saknar kraft till förändring. Jag sprider inte heller den till andra.

Om, å andra sidan, jag har goda erfarenheter av konstruktiv konflikthantering, eller transformering av konflikten, som man idag gärna kallar det, då känner jag mig mindre maktlös och jag har visioner, visioner som driver mig till att arbeta ännu mer, skaffa mig ännu bättre verktyg och erfarenheter, och jag ger kraft till andra samtidigt som jag hittar min egen.

Vi kan se det som ett kontinuum, en linje där maktlöshet finns på ena änden, kraft på den andra. Tänk efter, var hamnar du när det gäller ditt eget liv – åt maktlöshet eller mer åt kraft? Var hamnar du när det gäller de globala överlevnadsfrågorna - åt maktlöshetshållet eller å krafthållet? Det är möjligt att du känner mer maktlöshet när det gäller krigen och flyktingströmmarna än när det gäller ditt eget liv. Det ligger ett värde i att se sambanden mellan lokal och global nivå. Genom att handla för det jag tror på lokalt kan jag göra ringar på vattnet, påverka det stora skeendet, makronivån. Jag är övertygad om att vi har med oss vårt förhållningssätt, vårt sätt att tänka vad vi än sysslar med, och ska ta ställning till. ***Om vi har lärt oss att se andras perspektiv, om vi har lärt oss andra sätt att handla än att ge igen eller undvika konflikten (ge efter eller låtsas som inget), då kan vi slippa att tänka i hämnd och i stället skapa tillit; ge vänskap och kärlek i stället för att skapa fiender. Det gäller alla nivåer.***

Jag ska nu göra *en jämförelse mellan maktparadigmet och det som jag i min avhandling kallat för "det framväxande paradigmet"*, eller "det nya paradigmet" (*bilaga 2*). (En mer innehållsrik uppställning finns på www.tradet.org, ännu så länge bara i avhandlingen, d.v.s. på engelska, kap. 8 ss. 106-109.)

Först *en definition av konflikt*. Konflikt är inte ont i sig. Det är nödvändigt för livet, för växt och för utveckling. Det är den destruktiva hanteringen av konflikter som är det negativa. Konflikt har definierats olika av olika författare. För barn räcker det att säga att det är när vi är osams, d.v.s. vi är inte överens och minst en av oss känner något negativt. Vi kan vara oroliga eller rädda för något. Under vår ilska ligger vanligen en annan känsla. Man kan också se konflikt som att minst två parter upplever att de inte samtidigt kan få sina behov tillfredsställda. Den andra hindrar dem, eller hotar dem. Vi kan också uppleva en inre konflikt, egna behov som vi upplever inte samtidigt kan bli tillgodosedda. Hittills har jag som tränare i konflikthantering sysslat med konflikt mellan minst två parter. Dock är det otvivelaktigt så att våra inre konflikter har stor betydelse. Grethe Nordhelle tar i sin nyutkomna bok "Mekling: Konfliktförståelse och konflikthantering" upp detta på ett fint sätt.

I maktparadigmet däremot ser man konflikter som något negativt. Man talar t ex om konfliktförebyggande, och menar egentligen våldsförebyggande, och våld ser man i stor utsträckning som fysiskt våld, i sin förlängning krig.

I maktparadigmet tänker man i strukturer och institutioner medan man i det nya paradigmet ser till individers grundläggande behov. Grupper består av individer och även om grupp-påverkan har sina egna lagar och är av stor betydelse, så handlar det ändå om gruppens individers behov. Grundläggande behov är förutom fysiska behov de psykosociala behoven såsom behov av trygghet och säkerhet, kärlek och tillgivenhet, känsla av eget värde, identitet, tillhörighet i gruppen, mening och förståelse, delaktighet m.m. Olika författare tar upp olika behov eller olika grupper av behov. Mycket är dock gemensamt.

Den australiensiske författaren John W. Burton har grundat det man kallat "*Human Needs Theory*". Han säger bl.a. att människans förmåga att anpassa sig är begränsad. När hon känner sig hotad i sina grundläggande behov och inte ser någon annan väg, tar hon till våld. För att skapa fred behöver människors grundläggande behov tillgodoses. Målet är ett samhälle där människor inte är förtryckta och hotade. Människans behov behöver tillgodoses i så stor utsträckning som möjligt. Här har vi alla en uppgift här och nu, hela tiden. När vi ser till människors behov - ser till andras lika väl som till våra egna - bidrar vi till att skapa en fredskultur. Burton ligger bakom mycket av det som jag har fört till det framväxande paradigmet. Han kallar det Set B, vilket står som alternativ till Set A, maktparadigmet. Även andra författare och praktiker som sysslar med konfliktlösning har ett tänkande som ligger inom det här alternativa paradigmet.

I maktparadigmet ser man mikro- och makronivåerna som helt skilda, medan man i det nya paradigmet ser att de har mycket gemensamt. Det senare är en följd av att man ser till individer och deras tankar, känslor och behov i stället för till system. Att tänka i system behövs, enligt min mening, också – för att inte skapa förtryckande system, men det måste kopplas ihop med individernas behov, som aldrig får glömmas. Strukturer kan förändras. Det sker genom att människors tänkande och beteende förändras. Känslor och värderingar ligger också i vågskålen, men de kan påverkas genom tankar och erfarenheter.

Upptrappning av konflikter har mycket gemensamt antingen man befinner sig på makronivån (t.ex. mellan länder) eller mikronivån mellan små grupper eller mellan individer (bilaga 3:1 och 4). En fördel med att se likheterna är att man ser att man kan påverka där man är ('empowerment' igen). Arbetar jag för en fredskultur, d.v.s mot våld (fysiskt och psykiskt) där jag är, påverkar jag också makrostrukturer, genom att människor utgör dessa makrostrukturer. Lär jag mig t ex tänka i olika perspektiv på mikronivån har jag det med mig på makronivån. (Likheter mellan mikro- och makronivåerna se bilaga 3:1 och 3:2.)

I maktparadigmet anser man att problemet ligger i *människans natur* (krig är en följd av människans natur) och i brist på resurser och fel i strukturer. Tänker man att människan *måste* föra krig blir man maktlös. Det leder till passivitet. I det nya paradigmet ser man att det handlar om otillfredsställda mänskliga behov, brist på materiella resurser men inte brist på immateriella, alltså de psykosociala, behoven. *Här kan kakan bli större:* ju mer jag ser till människors behov av känsla av eget värde eller delaktighet eller tillhörighet, desto mer får jag tillbaka. Ett prosocialt beteende leder till ett prosocialt beteende, ett antisocialt leder till flera negativa handlingar. Likaväl som våld föder våld föder icke-våld icke-våld, vänskap vänskap etc.

I maktparadigmet ses den andra parten som motståndare medan man i det nya paradigmet tänker att den andra parten och jag/vi har *ett gemensamt problem* som vi tillsammans måste

lösa. Vi skiljer på sak/beteende och person. Vi fördömer inte människor eller grupper. Vi ser också att ansvaret är alla parter, medan man i maktparadigmet tänker att det är den andras ansvar. Där tillåter man också att kontakten mellan parterna bryts. Man tillåter och utnyttjar avskräckning, hot och tvång, medan man i det nya paradigmet ser att detta trappar upp konflikten och inte är effektivt p.g.a. att grundläggande behov hotas. Man bygger i stället tillit. Burton har gjort en stor insats genom att påvisa att *avskräckningspolitiken* inte stämmer överens med människans grundläggande behov, som hon försvarar på det sätt hon kan, även med våld när hon tror det behövs – något som makthavare ofta tyvärr inte insett - ännu.

I det nya paradigmet lägger man fokus på *underliggande intressen och behov* och fastnar inte i positioner, det parterna först säger att de vill ha (varför vill de ha detta?, vad ger det mer?). Man ser till att alla parter behov tillfredsställs så långt som möjligt för att få en hållbar, varaktig lösning. I maktparadigmet tänker man på egna fördelar och försöker vinna så mycket som möjligt för egen del, ofta med konsekvens att den andra är missnöjd och även efter ett avtal försöker bryta det vid första bästa tillfälle.

Metoderna för konflikthantering i maktparadigmet är domstolsutslag, skiljedom, medling, förhandling, och medlaren får använda makt att tvinga parterna. I det nya paradigmet arbetar medlaren opartiskt och underlättar för parterna att arbeta konstruktivt. Parterna lägger förslagen. Medlaren använder ej makt att tvinga parterna. **Se även bilaga 5 som jämför reglering ('regulation', 'settlement') av konflikter med lösning ('resolution').**

Jag nämnde tidigare att jag ser stora likheter mellan konflikter på mikro- och makronivåerna. Det gäller orsaker och upptrappning, sa jag, men också - som en följd av det – *nedtrappning och lösning (bilaga 3:2)*. När man *analyserar* situationen och problemet ser man på vad det är för något som kan ha bidragit till att situationen har uppkommit – hellre än att ge människor eller grupper skuld. Man tänker också över möjliga konsekvenser av olika alternativa handlingsvägar och tar hänsyn till möjliga kostnader, som brukar bli större om man använder sig av våld – större åtminstone på lång sikt.

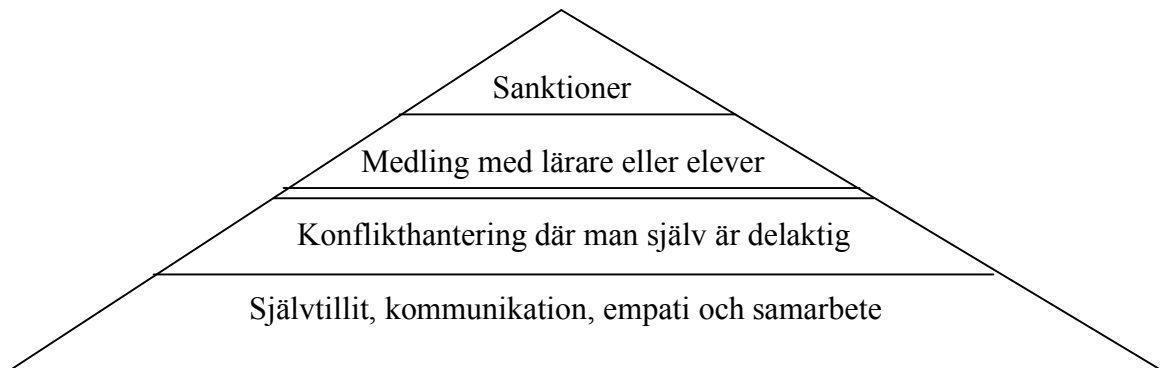
Man sätter sig in i den andra partens *perspektiv och referensramar* och försöker få tillgång till sin empati. Det gör man bäst om man *bearbetar egna negativa känslor av vrede och hat*. Ett sätt är att tänka på vilka behov man har. Då kan man finna att det ligger känslor av sorg, oro eller besvikelse under, och då kanske man också utifrån detta lättare hittar handlingsvägar som inte trappar upp konflikten. *Aktivt lyssnande* för att höra vad som ligger bakom i känslor och behov hos den andra är ett viktigt verktyg i konflikthantering antingen man är part själv eller medlare. Man lyssnar efter känslor och behov hos både den/de andra och sig själv. Man söker alternativ som inte hotar den andra och man utvärderar de olika alternativa lösningarna och söker en s k *vinna-vinna-lösning* som tillgodoser allas behov. *Så följer man upp.*

Detta fungerar kanske mest tydligt i konflikter på mikronivån, men samma tänkande används på makronivån: Bearbetandet av känslor, lyssnandet och *berättandet utan skuldbeläggning*. Kommunikationen – dialogen - utan skuldbeläggning. Perspektivtagningen, *alternativa, kreativa lösningar*. Man söker efter *underliggande intressen och behov* och skiljer dem från positioner, det parterna först säger att de vill uppnå. *Man hotar inte men försöker förstå.*

Skolan då! Ja, det är *skolans uppdrag att ge eleverna goda erfarenheter av konflikthantering*. Det är något de kommer att ha med sig hela livet. Det är viktigt att lärare – och föräldrar och andra vuxna ser att de är förebilder för de unga. Deras uppgift är alltså att i sitt agerande visa på den konstruktiva konflikthanteringen, ge de unga och sig själva och andra vuxna goda erfarenheter. I skolan kan man ge lektioner med en plan för träning i de här verktygen. Man kan också gripa tillfället i luften och hjälpa eleverna att hantera konflikter som uppstår. Här kom-

mer skolmedling in. Lärare behöver lära sig medling, och eleverna gör det dels genom att de får uppleva medling dels genom träningsprogram. Jag ska återkomma till skolmedling nedan.

Richard Cohen har gjort följande konfliktpyramid, presenterad för oss av Dag Hareide, f.d. ordförande i Nordiskt Forum för Medling:

Med detta vill han ha sagt att fokus bör läggas på det nedersta fältet, d.v.s. själv tillit, kommunikation, empati och samarbete. Det är grunden för den goda skolan – och det goda samhället. Emellertid inträffar det konflikter där man själv är delaktig. Det är en del av livet, och man behöver tränas i att hantera dem konstruktivt. Ju mer man kan desto lättare är det att ta tag i uppdykande problem i ett tidigt skede så att de aldrig hinner bli stora och svåra att hantera. Som vi sett hänger den goda konflikthanteringen på just kommunikationen och förmågan att ta flera perspektiv. Då behövs empati och det goda lyssnandet.

Marianne Niemi som utbildar lärare i Luleå har använt sig av samma konfliktpyramid:

Att förebygga, ingripa, få hjälp och sätta stopp:

Att arbeta på olika nivåer:

Detta är vad hon ger de lärarstuderande utbildning och träning i. Sådan utbildning behövs för alla, även för existerande skolpersonal inte att förglömma skolledning. Observera att hon skrivit ”*positiv gränssättning*”. Det handlar om att förändra vårt tänkande i skuld och skuldfördelning så att vi i stället stöttar och handleder eleverna i den svåra samlevnadskonsten. I stället för tillrättavisning behöver vi visa till rätta, ge redskap, kärlek och förståelse.

I Sverige finns det olika program för träning av elever. Vi har inget program rekommenderat t.ex. av Myndigheten för skolutveckling. Hos oss är skolan mycket decentraliserad. Det finns ett kommunalt självstyre, och t o m varje skola har stor frihet utifrån skollag och läroplan. Mycket har vi ursprungligen hämtat från USA. Några program är *Charlie, EQ – Emotional Intelligens* vidareutvecklat för skolan av Bodil Wennberg, *StegVis* – också ett amerikanskt material. Det innehåller en rad stora bilder som kan visas i t ex halvklass och ge inspiration. Läraren har lektionen skriven på baksidan av bilden. Man använder sig mycket av rollspel. ”*Livsviktigt*” finns för hela grundskolans alla klasser, ett arbetsmaterial med lärarhandledning utarbetat av Birgitta Kimber. Katrin Byréus har 1990 skrivit ”*Du har huvudrollen i ditt liv – om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring.*” Den ger en god vägledning för arbete med drama. Tyvärr har inte alla lärare i sin utbildning fått dramaträning, något som är oerhört användbart i träning i konflikthantering. Anita Grünbaum och Margret Lepp har nyligen blivit färdiga med ”*DRACON i skolan - Drama, konflikthantering och medling*”, den svenska delen av ett forskningsprojekt tillsammans med Australien och Malaysia. Det är en serie om 12 dubbellektioner i år (förr kallat årskurs, åk) 8 där konfliktteori kopplas mycket nära till dramaövningar. Eleverna får också ett smakprov på elevmedling. De avslutar kursen med att göra lektioner för sina skolkamrater. *Friends* är en organisation som åtminstone ännu inte har medling på programmet och inte heller lektioner eller direkt konflikthantering, men de kan nämnas här för att de har fått stort inflytande genom sin utbildning och träning av s.k. kamratstödjare, elevrepresentanter som ska förebygga och upptäcka mobbning. De samarbetar med speciellt utsedda lärare på skolan.

I Norrbotten leder Linda Marklund sedan höstterminen 2004 ett stort skolmedlingsprojekt där över 100 skolor är involverade. På varje skola startar det med information till eller utbildning av skolpersonalen – mellan två timmar och två dagar. En grupp väljs ut till sex dagars utbildning. Minst två från varje skola. De ska i sin tur genomföra en temadag med alla elever på skolan tillsammans med övrig personal. Därefter väljs 10-14 elever ut. Dessa får 15 timmars utbildning i medling enligt den modell som utvecklats av Eleonore Lind. Hon har skrivit boken ”*Medkompis - Medling och konflikthantering i skolan*”. Den innehåller en lärardel och en elevdel. Elevmedlarna får vid behov hjälp av lärare som kan medling.

Medling sker efter ett speciellt mönster. Principen är att medlarna arbetar två och två. De leder processen men har ej synpunkter på probleminnehållet, d.v.s. de är neutrala förutom opartiska. De ger ej förslag till lösningar men stöder parterna med att skapa en trygg miljö och föra processen framåt med frågor och sammanfattningar. Aktivt lyssnande är en viktig del av metodiken. De verktyg jag visade på ovan under begreppet nedtrappning av konflikt används.

Ett annat program, eller tänkesätt, är *NVC, nonviolent communication*, som har ett kontor i Stockholm. Uttrycket är i och för sig använt av flera, men jag syftar här på Marshall Rosenbergs modell, också populärt kallat giraffspråket, som är en vidareutveckling av Thomas Gordons jag-budskap, aktiva lyssnande och tredje vägens konfliktstil, dvs där man ser till andras behov lika väl som sina egna.

Så har vi *MOD*, d.v.s. Mångfald och dialog, som också innehåller övningar, denna gång främst i att arbeta mot fördomar och segregering.

I andra nordiska länder har man kommit längre vad gäller skolmedling än i Sverige. *Norge* var först ut med försök med konfliktråd, som erbjöd medling, redan i början av -80-talet. 1991 blev det lag i Norge att alla kommuner skulle kunna erbjuda medling. Det har gällt medling vid brott, men även skolmedling har kommit till och i viss mån medling i familjekonflikter, för vilket det dock finns särskilda instanser motsvarande den svenska familjerätten. 1995-1997 genomfördes ett pilotprojekt i skolmedling och därefter ett nationellt program som började med grundskolan och 2001-03 spreds till gymnasiet. Man beräknar att 600-700 skolor har skolmedlingsprogram. Nu ska kommunerna själva ta över, och det innebär att man kommit in i en ny fas. Enligt Anita Grünbaum, som refererat från Nordiskt Forum för Medlingskonferens i Helsingfors i år, har skolmyndigheten i Oslo valt att skolmedling ska fortsätta utvecklas i sina 45 skolor. Camilla Farstad och Kari Odden, som driver skolmedling i Oslo, önskar sig ett nationellt centrum för kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte omkring skolmedling. Det behövs för kontakt med lärarutbildningarna och vidare forskning inom området.

I Danmark håller Nina Raaschou i ett stort skolmedlingsprojekt, som startade 2002 och idag omfattar tjugo skolor. För några år sedan ledde Lotte Christy ett treårigt projekt för träning i konflikthantering i tre skolor. Det Kriminalpræventive Råd stod bakom projektet och har i samarbete med Center for Konfliktløsning i Köpenhamn stått för utgivningen av boken "*Grib Konflikten – om konstruktiv konflikthåndtering i skolen*", som jag gärna rekommenderar. Bl.a. använde man sig i projektskolorna av det material som i Sverige kallas StegVis och som i Danmark kallas "Trin for Trin". Sammanlagt 200 personer vid de tre skolorna fick utbildning i grundbegrepp och enkla redskap under 8-14 timmar. En kärngrupp personer från vardera skolan (mellan 11 och 22 stycken) fick ytterligare utbildning och träning under mellan 22 och 37 timmar. Utvärderingen var uppmuntrande. Det är inte bara i Köpenhamnsområdet som utvecklingsarbete pågår i Danmark. Det finns inget samlat program, utan varje skola har sin modell. En film om medling har spelats in på Hjortesprings mångkulturella skola.

I Finland har Röda Korset under ledning av Jens Gellin startat och drivit utbildning i elevmedling med start 2001. Förra året hade 2 200 elever och 550 lärare utbildats vid 110 skolor. Det är en imponerande utveckling! Elevmedling hade, enligt rapport på Nordiskt Forum för Medlingskonferens i Helsingfors, skett i 2 600 fall/år vilka lett till överenskommelser i c:a 2 500 fall. Träningen startar med utbildning av skolpersonalen. Sedan följer utbildning av c:a 20 elever per skola och 3-8 frivilliga vuxna som ska ge stöd åt eleverna. Utfallet är liksom i Norge och i Danmark mycket positivt med nöjda elevmedlare och involverade vuxna. Det finska utbildningsdepartementet stöder från och med 2006-2007 verksamheten. Maija Gellin är nationell koordinator.

De som arbetar med konflikthantering och medling vid skolor är överens om att det är väldigt viktigt att förankra verksamheten ordentligt hos skolledarna.

På *Åland* driver Ålands Fredsinstitut under ledning Marja Lena Magnusson ett projekt fredsundervisning med start i förskolan. Där har man kopplat samman mikro- och makronivåerna, så att det tydligt blir fråga om fredsfostran. På Åland, "Fredens öar", är man stolt över sitt speciella status som demilitariserat och neutraliserat område, enligt ett beslut i NF 1921.

I september 2007 planeras en internordisk skolmedlingskonferens i Sverige. Linda Marklund är koordinator. *Finns det intresserade personer på Island? Linda hälsar att hon i så fall gärna vill ha kontakt med dessa.* (Meddela i så fall mig, karin.utas.carlsson@telia.com.)
I *bilaga 6* har jag skrivit några litteraturtips och webbadresser.

Jag ser det som oerhört meningsfullt att fortsätta arbetet med att införa konstruktiv konflikthantering och medling i skolorna. För att detta ska ske måste obligatorisk utbildning av alla lärare genomföras på lärarutbildningarna. Också vidareutbildning av existerande skolpersonal behövs omgående. Skolledarna är nyckelpersoner. De måste dras in i arbetet. För att få resurser är vi i behov av stöd på nationell nivå.

I Sverige har riksdagen år 2005 beslutat att utbildning i konflikthantering ska bli obligatorisk i lärarutbildningen. Dock har Högskoleverket, som jag ser det, urvattnat skrivningen genom att i examensordningen endast skriva följande: Studenten skall kunna ”orientera sig om, förmedla, förankra och tillämpa gällande regelverk som syftar till att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever”.

Det finns risk att högskolan som har hand om lärarutbildningen inte tar till sig detta som ett uppdrag att utbilda i konstruktiv konflikthantering, till vilket vi räknar just den goda samlevnaden, kommunikationen, samarbetet, förebyggandet av destruktiv konflikthantering liksom också kunskaper i medling. I Luleå har Marianne Niemi däremot planerat för en obligatorisk utbildning. Jag hoppas att andra lärarutbildningar ska göra likadant. Föreningen Lärare för Fred har i samarbete med Peace Quest, FN-förbundet, Kristna Fredsföreningen och Sveriges Kristna Råd i enkät till lärarutbildningarna följt upp riksdagsbeslutet och Högskoleverkets påbud.

Lärarutbildningarna är förstås centrala för att det ska bli en verklig utveckling i skolorna i riktning mot den fredskultur som jag ser som möjlig med utgångspunkt från all den kunskap som finns idag. Utan kunniga lärare blir det svårt att få fart på utvecklingen.

En fredskultur kan skapas! Det finns idag massor av kunskap om konflikters dynamik och om hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt. Det gäller att sprida den här kunskapen. Teori och praktik hänger här så tydligt samman. Träning i konflikthantering passar som hand i handske med dramapedagogik. Rollspel i medling är ett exempel, forumspel, för att pröva olika vägar att hantera en konflikt, är ett annat. Värderingsövningar och dilemmasamtal är andra exempel på undervisningsmetoder. Listan kan göras mycket lång.

För att summera:

Utbildning och träning i konflikthantering och drama måste in i lärarutbildning och i vidareutbildning av lärare och skolledare!

Karin Utas Carlsson